

μίνου τὸ ψήφισμα Ἀθη-
ναίου Καλοτύχου ἐπιψηφη-
σαμένου Ἀντιόχου τοῦ Ἐπι-

40. γόνου.

Ἐπεὶ Βρυτῶ Ἀγαθό-

ποδος τοῦ Ἀγαθόποδος θυγά-
τηρ ἀνδρὸς δέκα πρώτου καὶ
ἀρχικοῦ γυνὴ δὲ Φιλαγάθου
Ἰάσωνος ἀνδρὸς ἀξιολόγου

45. καὶ πάσας ἀρχὰς τὰς ἐπ' αὐτὸν

ἠκούσας τῆ πατρίδι ἡμῶν πε-
φιλοτιμημένου, ἀδελφῆ δὲ τῶν
κρατίστων Ἐπινομίδου καὶ Ἰ-
οδώρου τῶν Ἀγαθόποδος (αἰφνι-

20. ον ἐξελέγηθε τοῦ βίου ἐν τῷ

ἀκμαιοτάτῳ κάλλους καὶ ἡλικί-
ας καθεστῶσα πίνθος δυσπαρη-
γῆρτον τοῖς προδηλουμένοις
προσώποις κηταλιπούσα καὶ τῆ

25. σεμνοτάτῃ καὶ προσφιλεστάτῃ

αὐτῆς μητρὶ Φιλοξένη Ἐπινομί-
δου πολλῶν οὖν ἐλπίδων ἀγα-
θῶν καὶ τῆς πατρίδος ἡμῶν (αὐ-
τῆς ἀφειρημένης ἀναγκαίως δε-

30. δόχθαι διὰ τοῦ δε τοῦ ψήφισματος

Πανδίων τὴν πόλιν (παρεῖναι ἐπὶ
τὴν παραπονπὴν καὶ κηδείαν τοῦ
σώματος· δεδόχθαι δὲ κευρώσθαι
κητὰ πᾶν ἔτος ἐν τοῖς χορικοῖς ἀγῶσι

35. ἀναγορεύεσθαι αὐτὴν στεφαν (αἱ ὁ Δῆ-

μος ὁ Μειν(ω)στῶν Βρυτῶ Ἀγαθόποδος
φρωῶν χρυσῷ στεφάνῳ, παραμυθῆ-
σασθαί τε τοῖς προδηλουμένοις γο-
γεῖς αὐτῆς καὶ τὸν ἀνδρα φι(λάγα)θον

40. καὶ τοὺς γυναικίους ἀδελφοὺς αὐτῆς καὶ

τοὺς λοιποὺς γένει προσήκοντας με-
τρίως φέρειν τὸ συνέδηκός (καὶ γὰρ
πᾶσιν (ἢ αὐτῇ) τοῦ βίου κευρώεται τε
45. λευτή.

Β'.

Καλλιππους

Καλλιστογένης
στεφανηφορήσας
Ἀπόλλωνι.

Γ'.

Ἐρμει-
ας Φυδε-
ροῦ ἠρωσ

Δ'.

Σωτηρίαν . . . . . ἐνθάδε ξεῖνε
αὐτοσί [κ] ἀλύπτει ὡς γὰρ ἤθελεν δαίμων
πρὶς δέκα παρσχῶν ἑτεά μοι μόνα ζήσας.

Σημ. Ἡ μὲν Α' ἐπιγραφὴ εἰρήθη ὑπὸ Ἀντ. Α. Πραξίνου τῷ
1839 ἔτος κατὰ τὴν θείαν ἄγιον Κομοντα, μίαν ὡσαν μακρὰν
τῆς Μινώας, ἐντεχειρισμένη εἰς ἀρχαίαν κίνα ἀκαθάρτην. Λεῖκος
λίθος καλῶς εἰργασμένος ἔχων μῆκος μὲν 0,58, πλάτ. 0,24,
καὶ πάχος 0,07. Αἱ τελευταῖαι γραμμαὶ συγκρίνεται ἐκ γραμ-
μάτων μικροτέρων καὶ πυκνοτέρων

Ἡ δὲ Β', λίθος ἀπλοῦς μῆκ. 0,34, πλάτ. 0,18 καὶ πάχος 0,0,
ἀνευρέθη ἐν Αἰγιάλῃ.

Ἡ Γ', λίθος ἀπλοῦς μῆκ. 0,24, πλάτ. 0,18 καὶ πάχ. 0,0
ἀνευρέθη ἐν Αἰγιάλῃ.

Ἡ Δ', λίθος λευκὸς κάλλιστα εἰργασμένος μῆκ. 0,37, πλάτ.
0,50 καὶ πάχ. 0,0, ἀνευρέθη ἐπίσης ἐν Αἰγιάλῃ· φέρει δ' ἀνω-
θὴν τῆς ἐπιγραφῆς ἐν περιδασίῳ τεχνιέντες ἡμιαναγεγλυμμένα
ὄνω ἀνρὶκαλα ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἀνακεκλιμένα ἐπὶ ἀνα-
κλίπτου κορυφώτατου, ἐνητκαλισμένα καὶ ἐπ' ἀγῶνας ἀμρό-
τερα στηριζόμενα· πρὸ αὐτῶν δὲ τρίπους μικρὸς φέρων τὰς διὰ
νεκρικὰς θύσας ἐν χρήται τὸς προσηφῶς. Τὰς πρὸς τελευ-
ταίας ἐπιγραφὰς ἀπήγαγε τῆς Ἀμοργοῦ κατὰ τὸν παρελθόντα
ἀγυλιστὸν ὁ Κ. Ν. Βαρβαρίγος.

Ο ΤΡΙΤΟΣ ΤΟΜΟΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

ΥΠΟ ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΙΛΗΜΟΝΟΣ.

—000—

Τοῦ πολυμύχθου τούτου ἔργου ἐξεδόθη ἤδη καὶ ὁ
τρίτος τόμος, περιλαμβάνων διάστημα χρόνου μι-
κρόν μὲν, ἀλλὰ πλήρες γεγονότων σπουδαιωτάτων
ἑσωτερικῶν τε καὶ ἐξωτερικῶν. Ὁ Κ. Ἰ. Φιλήμων
διὰ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ ἀπέδειξε πρῶτος ὅπως
πολλοὶ ἐπλανῶντο ἐν καλῇ πίστει, θεωροῦντες τὴν
ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ γεγονότα
πολεμικὰ τε καὶ πολιτικὰ, μικροῦ λόγου ἄξια. Τῆς
τοιούτης πλάνης συνέπεια ὑπῆρξεν ἡ ὀλιγωρία τῆς
νεωτέρης ἑλληνικῆς ἱστορίας, καὶ μετ' αὐτῆς παντὸς
τοῦ ἀγῶνος ἢ καταστροφῆς. Ὁ ἐκ 480 σελίδων
συγκείμενος οὗτος τόμος, περιέχει τὰς πρώτας ἐργα-
σίας καὶ τὰ συμβεβηκότα, ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπα-
ναστάσεως ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἑλλάδι μέχρι τῆς ἐλεύ-
σεως τοῦ Δημητρίου Ἰψηλάντου εἰς τὴν Πελοπόννησον.
Ὁ συγγραφεὺς διαιρεῖ ἐν γένει τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ
εἰς τρεῖς χωριστὰ μέρη, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον περιλαμβά-
νει τὴν Φιλικὴν Ἑταιρίαν, τὸ δεῦτερον τὴν ἐν Ἀρκίᾳ
κίνησιν τοῦ Ἰψηλάντου, τὸ τρίτον δὲ τὸ σπουδαιώ-
τατον, τὴν κυρίως καλουμένην ἑλληνικὴν ἐπανάστα-
σιν. Τοῦτο δὲ τὸ μέρος διαιρεῖται εἰς ἔτη. Αὐτὸς
μὲν ὁ συγγραφεὺς ἄλλως περὶ τούτου ἐκφράζεται λέ-
γων, «παρὰ τὴν φιλικὴν Ἑταιρίαν ἐκτεθεῖσαν διὰ τοῦ
μέρους Α' καὶ τὴν κίνησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάν-
του διὰ τοῦ Β', ὡς ἀπαρτίζουσιν ἐκάστην ἰδίαν τοῦ
ὅλου μερίδα, πᾶν ἀπὸ τοῦ παρόντος τόμου μέρος
θέλει περιλαμβάνει ἐν ἔτος. » Ἀλλ' ἴσως ἡ ἀνωτέρω
ἰδέα κυρίως ὑπῆρχεν ἐν τῷ νῷ τοῦ συγγραφέως, φαι-
νομένη ἡμῖν ἱστορικῶς ἀκριβεστέρα, ἐξεφράσθη δὲ
ὀπωσοῦν σκοτεινῶς. Κατὰ ταῦτα ἄρα ὁ παρῶν τό-
μος εἶναι ἡ πρώτη τριμηνία τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ
τρίτου μέρους. Τὰ γεγονότα ἐν αὐτῷ ὁ συγγραφεὺς

πραγματεύεται συγχρονιστικῶς. Ἡ μέθοδος ἀρα κῦ-
του περιέχει καὶ τὰ πλεονεκτήματα καὶ τὰ ἐλαττώ-
ματα τῆς συγχρονιστικῆς ἐν γένει μεθόδου. Ὅσοι δὲ αἱ
χρονικαὶ διαφέρειαι εἰσὶ βραχυτέρας, τόσοῦτα τὰ ἐ-
λαττώματα καὶ τὰ προτερήματα τῆς μεθόδου ταύτης
εἰσὶ προφανέστερα. Αὐκούσωμεν δὲ ἀντὶ παντός ἄλ-
λου τῶν κρίσεων Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεύς περὶ
τῆς συγχρονιστικῆς μεθόδου τῆς ἱστορίας, καθ' ἣν συνέ-
γραφεν ὁ Θουκυδίδης, καὶ τῆς ἀντιθέτου αὐτῆς τῆς
καλουμένης χρονολογικῆς, καθ' ἣν συνέγραφεν ὁ Ἡρό-
δοτος. « Μετὰ τοῦτο ἔργον ἐστὶν ἱστορικῶν, διελεῖσθαι
τε καὶ τάξει τῶν δηλουμένων ἕκαστον, ἐν ᾧ δεῖ τό-
πων· πῶς οὖν ἕκαστος διαιρεῖ τε καὶ τάττει τὰ
λεγόμενα; Θουκυδίδης μὲν τοῖς χρόνοις ἀκολου-
θῶν, Ἡρόδοτος δὲ ταῖς περιοχαῖς τῶν πραγμάτων.
Καὶ γίνεται Θουκυδίδης μὲν ἀσαφὴς καὶ δυσπαρα-
κολούθητος· πολλῶν γὰρ κατὰ τὸ θέρος καὶ χει-
μῶνα γιγνομένων ἐν διαφόροις, ὡς εἰκόσ, τόποις, ἡ-
μιτελεῖς τὰς πρώτας πράξεις καταλιπὼν, ἐτέρων ἀ-
πτεται τῶν κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος ἢ χειμῶνα γιγνο-
μένων. Πλα ὤμεθα δὲ, καθάπερ εἰκόσ, καὶ δυσκόλως
τοῖς δηλουμένοις παρακολουθοῦμεν ταραττομένης τῆς
διανοίας. Ἡρόδοτος δὲ ἀπὸ τῆς Λυδῶν βασιλείας
ἀρξάμενος, καὶ μέχρι τῆς Κροίσου καταβάς, ἐπὶ Κῦ-
ρον εὐθέως τὸν καταλύσαντα τὴν Κροίσου ἀρχὴν
μεταβαίνει . . . διεξελθὼν τε πράξεις Ἑλλήνων τε
καὶ βαρβάρων ἔτεσιν ἑκοσὶ διακοσίαις καὶ εἰκοσι γο-
νομένας ἐν ταῖς τρισὶν ἡπείροις, καὶ παραγράφας τῆς
Ξέρξου φυγῆς τὴν ἱστορίαν, οὐ διεσπασε τὴν διήγη-
σιν, ἀλλὰ συμδέδρακε, τῷ μὲν μίαν ὑπόθεσιν λαβόντι
πολλὰ ποιῆσαι μέρη τὸ ἐν σῶμα τῷ δὲ, τὰς
πολλὰς καὶ οὐδὲ εἰκαιίας ὑποθέσεις προελομένῳ
σύμφωνον ἐν σῶμα πεποιμέναι. » (Διονύσιος Ἀλικαρ-
νασσεύς πρὸς Γναίον Πομπηῖον ἐπιστολή.) Ὁ Διονύσιος
ἀρα κατακρίνει ἀπολύτως τὴν συγχρονιστικὴν μέθο-
δον τοῦ Θουκυδίδου. Ἀλλ' ἔχει καὶ αὐτὴ τὰ ἴδια πλεο-
νεκτήματα. Καὶ πρῶτον μὲν αὐτῆς πλεονέκτημα αὐ-
τὸς ἐστὶν ὁ Θουκυδίδης, προσεόμενος ἐν αὐτῇ συγγράφαι
τὴν ἱστορίαν· δεύτερον δὲ, ἡ μέθοδος αὐτὴ καταδει-
κνύει μᾶλλον τῆς ἄλλης τὴν συνοχὴν καὶ τὴν ἀμοι-
βαίαν ἐπενέργειαν τῶν γεγονότων κατὰ τὴν δομένην
τῆς ἱστορίας ἐποχάς. Ἰσως δὲ καὶ ἡ νεωτέρα ἱστο-
ρία τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν
αὐτὰ κατατετημένη, δὲν ὑφίσταται μεγάλην ζη-
μίαν διὰ τῆς συγχρονιστικῆς μεθόδου, ἣν ἀπολύτως
ἀποκρούει ὁ κριτικὸς Διονύσιος. Ὅπως ὅμως καὶ ἂν
ἔχη τὸ πρᾶγμα, πάντως ὁ ἱστορικὸς ὀφείλει νὰ συνε-
χίῃ τὰ γεγονότα πρὸς ἄλληλα ὅσον αἰὼν τε, ἵνα
μὴ ἀπόλλυται τῶν ἐννοιῶν ἰεῖρμος καὶ ἡ φυσικὴ τῶν
συμβάντων ἀκολουθία. Ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος δὲ τού-
του, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι προσπαθεῖ
παντὶ σθένει ὁ συγγραφεὺς ἡμῶν ὅσον αἰὼν τε ἤκι-
στα ν' ἀπομακρυνθῇ.

Μεγα δὲ τι ἀναντιρρήκτον τῆς ἱστορίας τοῦ Κ. Φι-
λήμονος πλεονέκτημα ἐστὶν ἡ πλῆθος τῶν σημειώ-
σεων αὐτοῦ καὶ τῶν προσαρτηθέντων ἐγγράφων ἰδιωτι-
κῶν τε καὶ ἐπιστήμων, δι' ὧν προχείρως ἀποδεικνύον-
ται τὰ ἐκτιθέμενα γεγονότα, καὶ ἀπαλλάσσεται ὁ

συγγραφεὺς ὅσον αἰὼν τε πάσης ὑπονοίας μεροληψίας
ἱστορικῆς, ἣτις ἐστὶν ἀναπόφευκτος ἐν γένει μὲν εἰς
τὸν ἄνθρωπον, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὸν ἱστοροῦντα σύγχρονα
γεγονότα, εἰς ᾧ καὶ αὐτὸς διεδραμάτισεν ἐνεργῶν
καὶ σπουδαῖον πρόσωπον.

Ἐν συνόλῳ δὲ κρίνων τις καὶ ἐξετάζων τὴν ἱστο-
ρίαν τοῦ Κ. Φιλήμονος, ἣν πάνυ ταπεινοφρόνως ἐ-
κάλεσεν ὁ συγγραφεὺς *δοκίμιον ἱστορικόν*, ἀνακα-
λύπτει ἐν αὐτῇ ἀγνάν καὶ ἀμιγῆς τὸ ἑλληνικὸν πνεῦ-
μα, καρδίαν φλεγομένην ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου καὶ
τῆς δόξης τῆς ὅλης πατρίδος, φαντασίαν νεανικὴν
μετὰ κρίσεως ἀνδρικῆς, καταβεβλημένης πολλακίς
καὶ θλιβεράς ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ἑλληνικῶν
παθημάτων, καὶ ἑλληνισμὸν ὅσον αἰὼν τε καθαρεύον-
τα. « Ἐἴ ἦθ' ἠθε θρησκευτικὰ, (ἐπιφωνεῖ μετὰ πάθους
ὁ συγγραφεὺς, ἀτενίζων πρὸς τὴν παρούσαν ἀδιαφο-
ρίαν καὶ οἰοεὶ τῶν χαρακτήρων διασποράν) δι' ὑμῶν
ἐνισχύθη ἡ ἐπανάστασις, ἀσθενὲς ἤδη βρέφος στε-
ναγμῶν καὶ ὀδύνης· ὑμεῖς, ὦ ἦθ' ἀμιγῆ καὶ ἀγνά!
ἄληθές πνεῦμα ζωῆς, ἐνεθαρρύνετε ταύτην, ὑποκει-
μένην εἰς τὰς ἐπιβουλάς διαφόρων· ὑμεῖς ὦ ἦθ' ἑλ-
ληνικὰ τῆς περιόδου ταύτης! ὑμεῖς ἐπὶ τὴν ἀπρόσ-
βλητος τιμὴ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς τοῦ ἀγῶνος καὶ τὸ
ἐξαιρετικὸν καύχημα. Ἀφ' ὑμῶν ἐξέλιπον τότε, ἔχ-
θραι, ἐριῆες, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθείαι, διχοστασίαι . . .
φθόνοι, φόνοι· εἴθε καὶ αἱ διάδοχοι γενεαὶ ἀναλά-
θωσιν ὑμᾶς μόνην ὑπὲρ τῆς ὅλης πατρίδος σημαίαν,
κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῆς
ἀνθρωπότητος! Εἴθε ἐκλείψωσι δι' ὑμῶν ἐκ τῆς ἑλ-
ληνικῆς γῆς οἱ ἀμάρτωλοι καὶ οἱ ἀνομοί, οἱ δι' ἀρχο-
λιπαρίαν ξεναγωγοί, οἱ δι' ἀνήκουστον ἀλογίαν καὶ
πῶρσιν καρδίας δηλητηριάζοντες καὶ ἀνθρώπινα
καὶ θεῖα! » (ἄρα προλεγόμε. σελ. 6.) Ἀλλαχοῦ ὑπὸ
τὸ βάρος καὶ τὴν ψυχικὴν τάσιν τοῦ παρόντος ὁ γέ-
ρων ἀγωνιστὴς κύκλιω στρέφων τὰ ὄμματα ἐρωτᾷ
θλιβερώς· « Πῶς ἐξέλιπον χαρακτῆρες τοιοῦτοι; —
Διέσχονται ἤδη τέσσαρες ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως δε-
κάδες ἔτων, καὶ κατὰ πάντα λυπηρὸν λόγον, οὐδε-
μία φαίνεται διαδοχὴ ἀξία τῶν πατριωτικῶν χαρα-
κτῆρων τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἀγῶνος. — Πατρούχους βλέ-
πομεν, ἀλλὰ πατρώζοντας οὐχί· πατρωνιμίους βλέ-
πομεν, ἀλλὰ πατρώων χαρακτήρων κληρονόμους οὐχί.
— Οἱ μὲν πατέρες ἀνεδείχθησαν ἀνώτεροι τῆς ἐπο-
χῆς, ἐν ᾗ ἐγεννήθησαν, οἱ δὲ υἱοὶ δείκνυνται κατώ-
τεροι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ζῶσι· ἐκεῖνοι πνεῦμα καὶ
ἀνταπάρνησις ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ οὗτοι ὕλη καὶ
ἀναληψία πρὸς τὴν πατρίδα· ἐκεῖνοι θυσιάζοντες
ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ οὗτοι θυσιάζοντες
τὴν πατρίδα ὑπὲρ ἑαυτῶν. Ἀλλὰ πόθεν προκύπτει
ἡ ἀντίθεσις αὕτη; διότι ἐκεῖνοι ἐγνώριζον ὅτι ὀφεί-
λον τὸ πᾶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ διὰ τοῦτο ἐκέρ-
δησαν πατρίδα ἐλευθέραν ἀπὸ δούλης· οὗτοι δὲ
θεωροῦσι τὰ πάντα ἔρμαιον τῆς καταποτέρας προσω-
πικότητος, καὶ διὰ τοῦτο ἀδιαφοροῦσιν ἂν ἡ πατρίς
μεταβάλλῃ μορφήν δούλης ἀπὸ ἐλευθέρης. Ἐ τέκνα
ἀνάξια ἀξίων πατέρων! πρὸς τί ἤμαρτον ἐκεῖνοι,
καὶ ἐν τῷ προσώπῳ ὑμῶν καταστρέφετε, ἵνα μὴ
εἶπω ἕτερόν τι, τὸ ὄνομα αὐτῶν καὶ τὴν δόξαν;

Και εἰ μὴ ἐγεννήθητε, δεδούσθω, τέκνα τοῦ θεῖνου καὶ θεῖνος ἐνδόξου ἀνδρός, οὐκ ἔστε ἀρὰ γε τέκνα τῆς πατρίδος; Διὰ τίνα λόγον ἰδιωτεύοντες μὲν κλαίετε καὶ θρηνεῖτε ὡς μικρὰ παιδία τὴν πατρίδα, διὰ τὴν κατὰστασιν εἰς τὴν περιθλάδα, βουλευόμενοι δὲ ἢ ὑπουργοῦντες οὐδὲ τολμᾶτε πρὸς τὴν ὑπεράσπισιν ταύτης, ὡς ἄνδρες δουλαγωγούμενοι ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ ἔρποντες; ἢ Τὸ δραματικώτατον τοῦτο χωρίον δύναται ἀξίως νὰ παρατεθῆ πρὸς τὰ κἀλλιστα καὶ θεϊνότερα τῆς ἀρχαίας τέχνης χωρία.

Ἐτερόν τι μέγα τῆς ἱστορίας ταύτης πλεονέκτημα, ἔστιν ἡ γενικότης τοῦ πνεύματος, καὶ ἡ ἔλλειψις τῆς ἐλεεινῆς ἐκείνης τοπικῆς ἀποκλειστικότητος, ἢ πολλὰ καὶ μεγάλα θεινὰ τῇ Ἑλλάδι ἐπήνεγκε καὶ ἐποίησε. « Ὁ Ἐπαμινώνδας, λέγει ὁ ἱστορικός τῆς μεγάλης Ἑλλάδος, ἰνόμαζε ποτὲ τὴν Βοιωτίαν ἀρχήστρατον τοῦ Ἄρεως ἄλλ' ἡμεῖς τοιαύτην ἐνομάζομεν τὴν Ἑλλάδα ἅπασαν τοῦ 1821 διότι ἡ μὲν ἐσιδηροφόρησεν, ἡ δὲ ἐγένετο στρατόπεδον πολεμίων στρατῶντων, διαρπαζόντων, καὶ καταστρεφόντων. Τίς ὑπάρχει ἐξαίρεσις τόπου κατὰ τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν, ἐν ᾧ οὐκ ἐχύθη αἷμα μαρτύρων ὁμογενῶν, οὐδ' ἔλαβον χώραν αἰχμαλωσίαι, καταστροφαι, ἀρπαγαί, καὶ βικιοπραγαί παντὸς εἴδους, καὶ πάσις βαρβαρικῆς ὀμότητος, διὰ τὴν αὐτὴν τῆς ἐπαναστάσεως ἰδέαν; Ἐν ταῖς ἐπαναστάσεσι ἐπαρχίαις οἱ Τούρκοι ἐπολέμουν τοὺς Ἕλληνας, θανατόνοντες, αἰχμαλωτίζοντες, κτείνοντες καὶ διαρπαζόντες, ἀλλ' ἐν ταῖς μὴ ἐπαναστάσεσι οὐ μόνον ἐστρατῶν διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, αἰχμαλωτίζον, ἔκκιον καὶ διήρπαζον, ἀλλὰ καὶ ἐφυλάκιζον καὶ ἐξώριζον, καὶ ἐμαστιγούν καὶ καταπίεζον καὶ ἠγγάρευον καὶ τὰ βάρη τοῦ πολέμου εἰς αὐτοὺς ἐπεσφόρτιζον. Οἱ τύραννοι συνωμότης ἐδίδον ἐν γένει, καὶ οὐχὶ μόνον ἐπαναστάτας τὴν ἰδέαν κατεδίωκον ἐν γένει, καὶ οὐχὶ μόνον τὸ πρῶγμα οὐδαμίαν ἐκκμνεν οὗτος διάκρισιν μεταξὺ τῶν δύο, διότι « γκριασῦραι » πρὸ τῶν ἀρθλαμῶν αὐτοῦ καὶ ἐπομένως ἐξίσου ἐνοχοὶ ἦσαν οἱ τε ἐπαναστάντες ὧν ἐπολέμει τὴν δύναμιν, καὶ οἱ μὴ ἐπαναστάντες ὧν ἐτιμῶρει τὴν διάνοιαν. Οἱ ἀρα ὑπῆρχον κοινὰ ἡ καταγωγὴ, ἡ θρησκεία, ἡ γλῶσσα, τὰ ἐκ τῆς τυραννίας παθήματα οὕτω κοινὰ ἐγένοντο καὶ ἡ πρὸς τὴν ἐκανάστασιν ἀπόφασις, τὰ ἐξ αὐτῆς παθήματα, ἡ συνδρομὴ καὶ ἡ ἐνότης τῶν ἐλπίδων. ἢ Θυμὴν ἀλλὰ καὶ αἱ περιγραφαί, αἵτε ἀφέλεις καὶ αἱ παθητικαὶ πολλὰ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ ἔχουσι τὴν χάριν καὶ τὴν φυσικότητα τοιαύτην φερέειπεν, τοὺς ἡρωϊκούς τῆς Ἑλλάδος χρόνους ἀναπολοῦντα ἔστιν ἡ περιγραφή τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοπέδου καὶ τοῦ λιποῦ γεύματος τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατιώτου. « Ἡ τροφὴ καὶ στρατιωτῶν καὶ ὀπλαρχηγῶν, ἦτο ἐν γένει ξηρὰ. Καθ' ἑβδομάδα, καὶ πολλάκις ἀπροσδοκίως ἐγένετο ἡ κρεωδαισία, ἐν χρήσει ὄντος μόνου τοῦ ἄφου. Οὐδὲ οἱ κλίβανοι οὐκ ἐπήσκον, εἰ στρατιῶται ἕκαστον ἐπὶ δέρματος, ἢ ἐπὶ πλακῶς, ἢ ἐπὶ τμήματι σανίδος τὸ χρηστούμενον αὐτοῖς, συμμιγῆς πάντοτε καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξ ἐλύμου ἄλευρον, ἔφροντες τὸν ἀξυμίτην καὶ ἀναλον ἄρτον ἐν

σχέματι πλακοῦντο, καὶ ἐντός πεπυρκατωμένης τέφρας ἐκ φρυγάνων, ἡμίπτον διὰ τοῦτο ἢ ἐνωμον γινόμενον. Τοιοῦτος ἦν ὁ σποδίτης ἄρτος. Τοῦ ἀλεύρου οὐδαμίαν διάττησις ἐγένετο, οὔτε καὶ δι' εὐρωτρήτου κοσκίνου. Ἐν χρήσει κοινῇ ἦσαν ἢ βυμβύλη διὰ τὸν αἶνον, καὶ τὸ ἀσκήδιον διὰ τὸ ὕδωρ. Ἀπὸ δὲ τῆς πύρας τοῦ στρατιώτου, πολλὴν συνήθειαν ἐπέσθιοντα ἄρτον μικρῷ ὄψω, οὐδέποτε ἐλειπον μέρος τυροῦ, ποσὸν τι ἐλαιῶν, κρημύων ἢ σκοροδίων, ἔτι δὲ καὶ βελῶναι καὶ ῥάμματα, καὶ λίθοι πυρίται, καὶ ὄπεις διὰ τὰ τζαρούχια τοῖς στρατοῖς δ' ἠκολούθουν καὶ νευροβάραι καὶ χαλκίαις ἐπισκευασταὶ πυροβόλων, καὶ κινηταὶ ἀγοραὶ παλ γκαπήλων, συγκροτούμεναι ἐκ τῶν τῆς πρώτης ἀνάγκης τροφίμων.

« Οἱ πάντες ἐστρατοπεδεύοντο ὑπὸ τὰ δένδρα, ἢ εἰς χαράδρας καὶ ῥέματα σκιαζόμενα. Ἐτύχεῖς οἱ πηγνύοντες αὐτοσχέδιον τινα ἐκ κλάδων ἢ θάμνων καλύθην, ἢ σκιάδα. Ἐπίσης εὐτυχεῖς οἱ ἔχοντες μίαν τινὰ ψίαθον πρὸς κατάκλισιν. Κατὰ πᾶσαν νύκτα ἐρίζοντο σκοποὶ, καὶ τὸ σύνθημα πρὸς τοῦ ὀπλαρχηγοῦ ἐδίδετο τοῖς πᾶσιν. Ὀρθροὶ δ' ἐγειρόμενοι οἱ στρατιῶται καὶ ἀρχηγοὶ, κατεστημένοντο τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ πρὸ τῆς ἀνατολῆς, καὶ τὴν κόμην ἐκτενίζοντο. Κατὰ πολὺ ἠγαπάτο ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡ παχτεία καὶ μακρὰ κόμη ὁ φέρων τοιαύτην ἀνδριστῆς ἐθεωρεῖτο ὡς οἱ δὲ ἐπιδεικνύμενοι ἐπὶ ἀνδρεία παρασάειν εἰθίζον τὴν ὄσφιν καὶ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα βραδίζοντες. »

Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Κ. Φιλῆμονος ἕκαστος ἐν εὐλικρινείᾳ τὸν καλὸν ἀγῶνα ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἀγωνισάμενος, τυγχάνει τοῦ δικαίου καὶ προσέκοντος ἐπαίνου. Πολλῶν ἀνδρῶν ἀγνώστων μέχρι τοῦδε μεγάλα ἀνδραγαθήματα καὶ ἡρωϊσμοί, ἀξιοὶ τῆς πραγματικῆς μούσης τοῦ Λισχίου καὶ Σαρρακλέους, ἐγένοντο ἀληθῶς γνωστοὶ πρῶτον διὰ ταύτης τῆς ἱστορίας διότι μέχρι τοῦδε δυστυχῶς τινες ἱστοριογράφοι τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, περικαλυφθέντες καὶ ἐνταῦθα ὑπὸ τῆς ὀμίχλης τοῦ τοπικοῦ ἐγωϊσμοῦ, κατὰ μέρος ἐξύμνησαν γνωστῶν μόνον ἀγωνιστῶν τὰς ἀνδραγαθίας, τοὺς ἀπόλιδας δὲ καὶ ἀπάτριδας καλουμένους, οὐδὲ κἂν μινείας τινος ἐλαχίστης κτίωσαν, καὶ περ' ἀξίως τῆς πατρίδος καὶ ζήσαντας καὶ ἀποθανόντας. Τοιαύτη ἀγνωστὸς καὶ ἀνύμνητος ἀρετὴ μέχρι τοῦδε ὑπῆρξεν ἢ τοῦ εἰκοσιπενταετοῦς ναύτου Γεωργίου Παξίνου. Οὗτος ὁ ἦρωας μεταξὺ ἀτακτοῦσιν ναυτῶν μὴ τολμώντων, ἀνεδέχθη νὰ διευθύνῃ μόνος τὸ πυρπολικὸν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐν Καυκάτω ὑρμίζομένου ὀθωμανικοῦ στόλου. « Οἱ πλοίαρχοι, πλήρεις ἦδη χάρας καὶ ἐκ περισσοῦ θυμαζόντες τὸν νέον, λέγει ὁ ἱστορικός, ἠρώτησαν αὐτὸν τίνα ἐπιθυμῆ ἀμοιβῆς; μειδῶν δὲ καὶ φαίδρῳ τῷ προσώπῳ ἀπεκρίθη οὗτος: « Δὲν θέλω τῶρα τίποτε, ἐάν δὲ δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ ἐπιτύχω, τότε θὰ εἶς πᾶνω ἀπὸ δεκά τεττάρων γιὰ νὰ κάμω ἐν χάρισμα τῆς ἀρραβωνιστικῆς μου. » Προτεγγίζοντας δὲ τοῦ πυρπολικοῦ τὴν ναύτακτον δι' οὐρίου ἀνέμου, τὸ προύριον καὶ τὰ τουρκικὰ πλοῖα ἤρξαντο τοῦ τηλεβολισμοῦ, ὅτε ὁ Μυριαλῆς ῥίψας ἀκαίρως τὸ πῦρ ἐν τῷ πυρ-

πολικῶ, καὶ λύσας τὸν κάλων ἀνεχώρησεν. Ὁ Παξινός καὶ τοὶ προσκληθεῖς παρ' αὐτοῦ, ἵνα πέσῃ ἐν τῷ αἰγιαλῷ καὶ σώσῃ ἑαυτὸν, ἠρήθη· φλογίζομένου δὲ τοῦ πλοίου ἐπὶ τῆς πύρας, ἐπέμενον ὅπως προσκολληθῆσθε τοῦτο τῷ πλοίῳ ἤδη κειμένῳ τουρκικῶ δρόμῳ. Ἀλλ' ἐκαίοντο πλέον καὶ τὰ πρόσθια ἰστία, τὸ δὲ πλοῖον ἀνωρθοῦτο προστίνεμον· ὁ Παξινός ἐπέμενε καὶ πάλιν, ὄλον δεχόμενος τὸ πῦρ τῶν τηλεβόλων τοῦ φρουρίου καὶ τῶν πλοίων, ἵνα φέρῃ αὐτὸ διὰ τοῦ πηδαλίου εἰς τὸν πρὸς ὄν ὄραν. Ἐπὶ τέλους αἱ φλόγες διώκουσι τοῦτον ἀπὸ τοῦ καταστρώματος· οὗτος δ' ἐμμένει καὶ πάλιν, διοικῶν ἐκ τῶν παρεξαρτίων τὸ πηδάλιον διὰ παραγείου. Τὸ πῦρ προχωροῦν διώκει αὐτὸν καὶ ἐκείθεν, ἀλλ' οὗτος καὶ πάλιν κρεμασθεὶς διὰ τοῦ αὐτοῦ παραγείου ἐπὶ τῆς θαλάσσης, τὴν κεφαλὴν μόνην ἔξω τῆς ἐπιφανείας ἔχων, πᾶσαν κατέβαλλε προσπάθειαν πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ὅτε συνήρπασαν τοῦτον αἱ λέμβοι τῶν τουρκικῶν πλοίων δραμουσαι, καὶ τὸ κυρπολικὸν ἀπέβησαν ἐκ παντὸς, τρόπου παρανάλωμα γενόμενον ἀνευ ἀποτελέσματος. Οἱ πλοίαρχοι τῆς ἑλληνικῆς μοίρας ἐπεμελήθησαν ὅπως σώσωσι τὸν σπάνιον ἐπὶ τόλμῃ αὐτὸν νέον διὰ πάσης χρηματικῆς θυσίας καὶ ἀνταλλαγῆς αἰχμαλώτων· ἀδύνατος ὅμως ἐγένετο ἡ συγκατάθεσις τῶν Τούρκων, οἵτινες ἀνασκολοπίσαντες τοῦτον ἔβησαν κατὰ πρῶτον, καὶ ἔπειτα ἀνήρτησαν ἐπὶ μίξ τῶν τηλεβολοστοιχιῶν τοῦ φρουρίου ἐπὶ ἰκανὰς ἡμέρας.»

Τεσσαράκοντα ἔτη ὁ ἦρωρ Γεώργιος ἔμενεν ἀδοξος νεκρὸς, ἀλλὰ νῦν οἱ κατέχοντες τὰς κλεῖς τῶν πυλῶν τῆς ἀθηναικῆς ἀνοίγουσιν αὐτὰς, εἰσάγοντες εἰς τὸν ναὸν τῆς δόξης τὸν νέον Κυναίγειρον, « ἄστυ τε καὶ λαοὺς καὶ πατέρ' εἰκλείσαντα. » Οὕτως ἀληθῶς ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ τιμὴ εἰσὶν ἀθάνατα κτήματα, οὐδέποτε ἀπολλύμενα οὐδ' ἀφανιζόμενα.

Οὐδέποτε κλέος ἐσθλὸν ἀπόλλυται, οὐδ' ὄνομα αὐτοῦ, ἀλλ' ὑπὸ γῆς περ' ἐὼν γίγνεται ἀθάνατος
 Ὅν τιν' ἀριστεύοντα μένοντά τε μακράμινόν τε
 γῆς περὶ καὶ παίδων θυρὸς Ἄρης ὀρέσῃ.

Κ. ΦΡΕΑΡΙΤΗΣ.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΕΤΑΞΑΣ.

—000—

Μῆνες ἤδη παρήλθον τινες ἀφ' οὗτου ὁ θάνατος παρέδωκεν εἰς τὴν ἱστορίαν τὸ ὄνομα ἑνὸς τῶν εὐκλεεστέρων πρωταθλητῶν τοῦ μεγάλου ἡμῶν ἀγῶνος, καὶ μέχρι σήμερον ἀνευλόωμεν τὴν ἀπάτιν τοῦ ἐπιβάλλοντος ἡμῖν μέρους τοῦ φόρου, ὃν ἅπασα ἡ ἑλληνικὴ δημοσιογραφία ἀπέδοτο εἰς τὴν μνήμην του· διότι ἐνομίσκαμεν ἀναγκαῖον μετὰ τῶν ἐπομένων ἐπιτόμων περὶ αὐτοῦ βιογραφικῶν εἰδησιῶν νὰ συνδημοσιεύσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, (*) προσφιλες μὲν ἐνθύμημα τοῖς εὐτυχῆσασιν τὸν ἔξοχον πολίτην νὰ γνωρίσωσιν ἐν τῷ βίῳ, ἀσπαστοτάτην δὲ προσθήκην τοῖς ἐκ φήμης μόνον γινώσκουσιν τῶν

(*) Ἐκδοθήσεται ἐν τῷ ἐπομένῳ συλλαβίῳ.

ἔργων καὶ τῆς πολιτείας αὐτοῦ λαβοῦσι, καὶ ἐριμμένοις νὰ εὐρίσκωσιν ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν τῶ πρόσωπον εἰς ὃ ἡ κρίσις τῶν ἀποδίδωσι τιμὴν καὶ ἀγάπην.

Οἰκόσημον Μεταξᾶ.

Ἡ οἰκογένεια ἐξ ἧς ἔφυ ὁ αἰδίδιμος Ἀνδρέας ὁ Μεταξᾶς, εἶναι μίξ τῶν σπανίων ἐν Ἑλλάδι, αἵτινες δις εἶδον ἀκτινοβολοῦντα τὸν ἥλιον τῆς ἐθνικῆς δόξης καὶ πρὶν δύσῃ καὶ ἐψ' οὐ αὖθις ἀνέτειλε, παραταθεῖσαι ἀπὸ τῶν χρόνων καθ' οὓς ὁ Ἑλληνισμὸς ἠγωνίζετο τὸν εὐκλεᾶ μὲν ἀλλ' ἐπιθάνατον αὐτοῦ ἀγῶνα ἐν Βυζαντίῳ, μέχρι τῶν ἡμερῶν καθ' ἃς ἤρθη σὺχ' ἦττον εὐκλεῆς, εὐτυχέστερος ὅμως ἀγῶν τῆς ἀναστάσεως, καὶ διὰ σιρᾶς ἐνδύξων μελῶν τῶν γεφυρώσασκε οὕτως εἰπεῖν τὸ σκοτεινὸν βάραθρον τῶν δουλικῶν αἰώνων. Ὁ πρόγονος αὐτοῦ Μάρκος Ἀντώνιος ὁ Μεταξᾶς, ἦν, ὡς φαίνεται, Βυζαντινὸς τὸ γένος, ἢ καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐκείνων οἵτινες ὑπ' ἐξόχων πλεονεκτημάτων πεπροικισμένοι, μετῆλθον πανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος εἰς Βυζάντιον, ἐκεῖ τῶν μεγάλων τῆς κοινῆς πατρίδος συμφερόντων ἐπιμελούμενοι. Ὁ Μάρκος Ἀντώνιος, τοῦ τελευταίου μεγαλομάρτυρος τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας σύμβουλος καὶ συστρατιώτης, μετὰ τὴν ἄλυσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔφυγεν ἐπὶ τῶν πλοίων τοῦ Δουκὸς τῆς Γενούης Ἀνδρέα τοῦ Δωρία, ἐγκλείων ἐν τῇ συντετραμμένῃ καρδίᾳ του ἀπαραμύθητον μὲν λύπην διὰ τὸ παρελθόν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἐλπί-